

O b s a h.

	Strana
Vchod § 1	1

Díl první. Nauka o slově.

Rozdělení § 2	1
-------------------------	---

Část první. Hláskosloví § 3—61	1
---	----------

Hlásky a písmena § 4—5	2
----------------------------------	---

Roztřídění hlásek českých § 6	5
---	---

Samohlásky § 7	5
--------------------------	---

Souhlásky § 8	7
-------------------------	---

Některé důležité hlásky staré § 9	8
---	---

A. Změny v jakosti a počtu hlásek § 10—54	10
---	----

<i>a, á</i> § 11	10
----------------------------	----

<i>ia, ia</i> § 12	11
------------------------------	----

<i>aj</i> § 13	11
--------------------------	----

<i>au</i> § 14	12
--------------------------	----

<i>e, é: é</i> se úží v <i>i</i> § 15	12
---	----

<i>e, é</i> se odsouvá § 16	13
---------------------------------------	----

<i>e</i> pohybné (jerové a vkladné) § 17	13
--	----

některé důležité případy s pohybným <i>e</i> § 18	14
---	----

změny v pravidle o pohybném <i>e</i> § 19	18
---	----

<i>ě, ie</i> § 20	18
-----------------------------	----

<i>ie</i> úží se v <i>i</i> § 21	18
--	----

<i>ě, ie</i> skleslo v <i>e, é</i> § 22	19
---	----

<i>ě (e)</i> se odsouvá § 23	20
--	----

<i>i, í</i> § 24	20
----------------------------	----

<i>i, í</i> se odsouvá § 25	20
---------------------------------------	----

<i>o, ó, uo, ů</i> § 26	21
-----------------------------------	----

<i>u; ú, au, ou; iu, iú</i> § 27—28	23
---	----

<i>y; ý, aj, ej</i> § 29	25
------------------------------------	----

Slabikotvorné (samohláskové) <i>l, r, m, n, ň</i> § 30	27
--	----

	Strana
Stupňování samohlásek § 31—32	28
Spodobování souhlásek § 33	32
Souhlásky <i>l</i> § 34	33
<i>r, ř</i> § 35	34
<i>n, ň</i> § 36	35
Souhlásky <i>d, d'</i> § 37	37
<i>t, t'</i> § 38	38
Souhlásky <i>b; p; m; v, f</i> § 39	40
<i>b</i> § 40	40
<i>p</i> § 41	40
<i>m</i> § 42	40
<i>v</i> § 43	41
<i>f</i> § 44	42
Souhlásky <i>g, h</i> § 45	43
<i>k</i> § 46	44
<i>ch</i> § 47	45
Souhlásky <i>z</i> § 48	46
<i>s</i> § 49	46
<i>c</i> § 50	48
Souhlásky <i>ž</i> § 51	48
<i>š</i> § 52	49
<i>č</i> § 53	49
Souhláska <i>j</i> § 54	49
B. Změny v pořádku hlásek nebo přesmykování § 55	50
C. Sklad slabikový a jeho změny § 56	51
Dělení slabik § 57	52
Počet slabik se mění. Stahování § 58	53
Hiat § 59	54
D. Přízvuk a jeho změny § 60	55
E. Kvantita a její změny § 61	56
Část druhá. Kmenosloví. § 62—95	58
A. Kmeny jmenné	61
I. jednoduché § 63	61
<i>a</i>) přechylování § 64	61
<i>b</i>) tvoření jmen zdrobnělých § 65	63
<i>c</i>) tvoření komparativu (a superlativu) § 66—68	64
<i>d</i>) některá jména jiná podle přípon kmenotvorných § 69—90	66

participia jednotlivá:

	přechodník přítomný § 538	395
	příčestí přítomné § 539	395
	přechodník minulý § 540	396
	příčestí min. činné § 541	396
	příčestí min. trpné § 542	396
	vazby přechodníkové § 543	397
	pravidlo o zkracování vět přechod- níkem § 544	398
	poznámky ku pravidlu tomu § 545	400
	d) slovesné jméno podstatné § 546	401
XI.	Příslovce § 547—548	402
	Příslovce záporná <i>ne</i> a <i>ni</i> § 549	405
XII.	Spojka § 550	407
XIII.	Citoslovce (mezislovce) § 551	409
XIV.	Stupňování významu § 552	409
XV.	Význam <i>klidový</i> a <i>pohybový</i> se zastupují § 553	411
XVI.	Výrazy pro <i>vespolnost</i> a <i>střídavost</i> § 554	412
Výklady všeobecné pro hlubší poznání jazyka a mluvnice.		
	Sdělování myšlenek; řeč a jazyk § 555	415
	Slovo a věta § 556	416
	Nauka o jazyku; slovník a mluvnice; rozdělení mluvnice § 557	417
	Mluvidla a článkování hlásek § 558	419
	Roztřídění hlásek § 559	421
	Jazyk se mění § 560	424
	Příčiny proměn jazykových § 561	426
	A. příčinou jest mechanika mluvidel § 562	427
	B. příčinou jest analogie § 563	431
	C. příčinou jest osamocení (isolace) § 564	436
	D. příčinou jest jazyk cizí § 565	438
	E. příčinou je žádoucí zřetelnost § 566	439
	F. příčinou je změna života duševního § 567	441
	Roztřídění jazykův § 568	442
	Jazyky kmene indoevropského § 569	444
	Jazyky slovanské § 570	446
	Jazyk český a jeho nářečí § 571	446
	Dějiny jazyka českého § 572	448
	Písmo a jeho druhy § 573	451
	O pravopise vůbec; pravopis český a jeho historie § 574	454
	Seznam slovní a věcní	457

	Strana
přípona -o § 70	67
příp. -a § 71	67
příp. -je, -ja § 72	67
příp. -bje, -bja § 73	67
příp. -š z -ů § 74	67
příp. -b z -i § 75	68
přípony s -r- § 76	68
s -l- § 77	68
s -n- § 78	69
s -t- § 79	70
s -d- § 80	72
s -b- § 81	73
s -v- § 82	73
s -m- § 83	73
s -k- § 84	74
s -g- (-h-) § 85	75
s -ch- § 86	75
s -c- § 87	75
se -z- § 88	75
se -s- § 89	75
s -č-, -ž-, -š- § 90	76
II. složené § 91	76
a) spřežky § 92	77
b) složeniny vlastní § 93	78
Koncovky kmenů jmenných § 94	79
B. Kmeny slovesné § 95	79
Část třetí. Tvarosloví. § 96—307	81
A. Nauka o skloňování § 97	82
Rozvrh sklonění § 98	83
skloňování jmenné § 99	84
" zájmenné § 100	85
" složené § 101	86
Skloňovací vzory § 102	87
I. Skloňování jmen podstatných § 103	87
Skloňování první.	
a) vzor <i>chlap, dub</i> § 104—107	88
pomnožná jména místní <i>Uhry, Brozany</i> atp.	
§ 108	94

	Strana
b) vzor <i>oráč, meč</i> § 109—112	95
pomnožná jména místní na <i>-ice, Lobkovice</i>	
atp. § 113	99
c) vzor <i>Jiří</i> § 114	100
Skloňování druhé.	
a) vzor <i>město</i> § 115—118	101
b) vzor <i>moře</i> § 119—122	103
c) vzor <i>znamení</i> § 123—124	104
Skloňování třetí.	
a) vzory <i>ryba, vládyka</i> :	
vz. <i>ryba</i> (žensk.) § 125—128	105
vz. <i>vládyka</i> (mužsk.) § 129	107
b) vzory <i>duše, panoše</i> :	
vz. <i>duše</i> (žensk.) § 130—133	108
vz. <i>panoše</i> (mužsk.) § 134—135	112
c) vzory <i>paní, sudí</i> :	
vz. <i>paní</i> (žensk.) § 136—138	113
vz. <i>sudí</i> (mužsk.) § 139	115
Skloňování čtvrté.	
a) vzor <i>kost</i> § 140—141	116
b) vzor <i>host</i> § 142	118
k někt. pádům a jménům obou těchto vzorů	
§ 143	119
Skloňování páté (souhláskové).	
a) vzor <i>tykev</i> § 144—145	120
b) vzor <i>kámen</i> § 146—147	121
c) vzor <i>rámě</i> § 148—149	123
d) vzor <i>nebe</i> § 150	123
e) vzor <i>loket</i> § 151—152	124
f) vzor <i>kuře</i> § 153—154	124
g) vzor <i>máti</i> § 155—156	125
II. Skloňování jmen přídavných § 157	126
1. vzor <i>dobr, dobra, dobro</i> § 158	126
2. vzor <i>pěš, pěše, pěše</i> § 159	130
3. vzor <i>dobrý, -á, -é</i> § 160	131
4. vzor <i>pěší, -í, -í</i> § 161	132
III. Skloňování zájmen § 162	133
A. <i>já, ty, se</i> § 163	133
B. vzory <i>ten, ta, to</i> a <i>náš, naše, naše</i> § 164—171	134
C. skloň. zájmen podle vzorů <i>dobr</i> a <i>dobrý</i> § 172	139

	Strana
IV. Skloňování číslovek § 173—185	139
Skloňování jmen cizích § 186—189	146
B. Nauka o časování § 190	152
I. Slovesné tvary jednoduché § 191	155
A. přípony ohýbací § 192	155
B. kmeny § 193	155
1. kmen infinitivní (základní) § 194	156
2. kmen praesentní § 195	157
C. tvary § 196	158
1. tvary infinitivní § 197	158
a) infinitiv § 198	158
b) supinum § 199	160
c) přechodník minulý § 200	160
d) přičestí min. činné § 201	160
e) přičestí min. trpné § 202	161
f) podstatné jméno slovesné § 203	161
g) aorist § 204	162
2. tvary praesentní § 205	162
a) indikativ § 206	162
b) imperativ § 207	164
c) přechodník přítomný § 208	164
d) přičestí přítomné § 209	165
D. vzory § 210	165
a) vzory a slovesa s praesentními kmeny samohláskovými (příznakovými) § 211	166
třída první § 212	166
1. vzor <i>vésti, vedu</i> § 213—216	167
2. vzor <i>nésti, nesu</i> § 217—220	169
3. vzor <i>tep-, tepu</i> § 221—224	170
4. vzor <i>péci, peku</i> § 225—228	171
5. vz. <i>píti, pnouti, pnu</i> § 229—232	173
6. vzor <i>tříti, tru</i> § 233—236	176
7. vzor <i>krýti, kryji</i> § 237—238	177
a) km. inf. se končí <i>-a</i> § 239	178
b) km. inf. se končí <i>-ě (-e)</i> § 240	178
c) km. inf. se končí <i>-i</i> § 241	179
d) km. inf. se končí <i>-u</i> § 242	179
e) km. inf. se končí <i>-y</i> § 243	181

	Strana
třída druhá § 244	182
1. vzor <i>minouti, minu</i> § 245	
až 247	182
2. vzor <i>tisknouti, tisknu</i> § 248	
až 250	183
třída třetí § 251	185
1. vzor <i>uměti, umím</i> § 252—255	186
2. vzor <i>trpěti, trpím</i> § 256—259	188
třída čtvrtá § 260	191
vzor <i>prositi, prosím</i> § 261—263	192
třída pátá § 264	193
1 ^a vzor <i>dělati, dělám</i> § 265—268	194
1 ^b vzor <i>sázeti, sázím</i> § 269—272	196
2. vzor <i>tesati, teši</i> § 273—276	197
3 ^a vzor <i>bráti, беру</i> § 277—278	201
3 ^b vzor <i>kovati, kuji</i> § 279—280	202
4. vzor <i>láti, laji</i> § 281—284	204
třída šestá § 285	206
vzor <i>kupovati, kupuji</i> § 286—287	206
b) Slovesa s praesentními kmeny sou-	
hláskovými (bezpříznakými) § 288	207
1. <i>dáti, dám</i> § 289—290	207
2. <i>věděti, vím</i> § 291—292	207
3. <i>jísti, jím</i> § 293—294	208
4. <i>býti, jsem</i> § 295—296	208
II. Slovesné výrazy složité (opsané, perifrastické) § 297	209
a) čas minulý § 298	209
b) čas předminulý § 299	210
c) čas budoucí sloves nedokonavých § 300	210
d) kondicionál § 301	210
e) passivum § 302	212
O tvarech slovcí neohebných § 303	213
a) příslovce § 304	213
b) předložky § 305	214
c) spojky § 306	215
d) citoslovce § 307	215

Díl druhý. Skladba.

	Strana
Rozdělení § 308	216
Část první. Větosloví § 309—407	216
Přehledný výklad větosloví § 309—324	216
A. Věta jednoduchá § 325	223
o podmětě § 326—329	223
<i>věty bezpodměté</i> § 330	225
o přísudku § 331—334	225
o předmětě § 335—338	226
o příslovečném určení § 339—346	230
o přívlastku § 347—352	235
o doplňku § 353—360	238
<i>Spojení v jednotu větnou</i> § 361—362	244
O větách oznamovacích, tázacích, práciích a rozkazovacích	
§ 363	247
věta oznamovací § 364	247
věta tázací; odpověď § 365—366	247
věta podmiňovací (a práci) § 367	249
věta rozkazovací § 368	250
Věta kusá § 369	250
B. Souvětí § 370	250
I. Souvětí souřadné § 371	252
a) slučovací § 372	252
b) odporovací § 373	253
c) příčinné § 374	254
d) výsledné § 375	254
souvětí souřadné vícečlenné § 376	254
věta stažená § 377	255
II. Souvětí podřadné § 378—380	256
věta podmětná § 381	258
věta předmětná § 382	258
věta příslovečná § 383—388	259
věta přívlastková § 389	262
věta doplňková § 390	263
věty podřízené složené a stažené § 391	264
<i>Spojení v jednotu souvětí</i> § 392—393	264
Vznik souvětí podřadného § 394	267
Řeč přímá a nepřímá § 395—396	268
Závislá věta tázací § 397	271
Perioda § 398	272

	Strana
Vyšinutí ze syntaktické vazby § 399	273
Znaménka rozdělovací § 400	275
a) tečka § 401	275
b) čárka; závorky § 402	276
c) středník § 403	278
d) dvojtečka; znaménko uvozovací § 404	278
e) vykřičník § 405	279
f) otazník § 406	279
g) pomlčka § 407	279
Část druhá. Skladba (ve smyslu užším) § 408—409	281
I. Grammatické číslo § 410	282
Shoda v čísle § 411—416	283
II. Grammatický rod § 417—421	287
Shoda v rodě § 422—425	289
III. Grammatická osoba § 426—427	291
Shoda v osobě § 428	292
IV. Jméno podstatné § 429—432	293
V. Jméno přídavné § 433	296
A. Některá přídavná jména zvláštní § 434	297
B. Jméno přídavné v platnosti podstatného § 435	299
C. Platnost tvarů jmenných a složených § 436—437	299
D. Srovnávací stupňování jmen přídavných § 438	301
Komparativ § 439—440	302
Superlativ § 441	303
VI. Zájmeno (náměstka) § 442	303
A. Zájmena určitá § 443	303
1. osobní § 444—445	304
2. přivlastňovací § 446	305
zájmena zvratná § 447	306
zvratné osobní <i>se</i> § 448—449	306
zvratné přivlastňovací <i>svůj</i> § 450	308
3. ukazovací § 451	309
4. tázací § 452	310
5. vztažná § 453—454	311
B. Zájmena neurčitá § 455	312
Jména a příslovce původu zájmenného § 456	313
Zájmena souvztažná § 457	313
VII. Číslovka § 458	314
A. Číslovky určité § 459	314
1. základní § 460	314

	Strana
a) jak se vyjadřují čísla 1, 2, 3 . . . § 461 . . .	314
b) jak se váže předmět počítaný s číslovkou § 462	316
c) jak se s číslovk. váže přívlastek a přísudek § 463	317
2. řadové § 464	318
3. druhové § 465	319
4. jiné určité výrazy číslovkové § 466	320
B. Číslovky neurčité § 467	321
VIII. Pády prosté § 468	322
A. Nominativ § 469—470	323
B. Akkusativ § 471	325
akkusativem jest vyjádřen předmět § 472 . . .	325
doplněk § 473	326
přísl. určení § 474	327
akkusativ ve zvolání a při infinitivě § 475 . . .	328
C. Genitiv § 476—477	328
genitivem jest vyjádřen předmět § 478 . . .	328
doplněk § 479	335
přísl. určení § 480	335
přívlastek § 481	335
gen přívlastňovací, celkový a vlastnosti § 482	336
Rozdílnost při výkladech některých genitivův	
§ 483	337
D. Dativ § 484	338
dativem jest vyjádřen předmět § 485 . . .	338
doplněk § 486	342
přísl. určení § 487	343
přívlastek § 488	343
Rozdílnost při výkladech některých dativů	
§ 489	343
E. Lokál § 490—491	343
F. Instrumentál § 492	344
instrumentálem jest vyjádřen	
předmět § 493	344
doplněk § 494	344
přísl. určení § 495—500	347
přívlastek § 501	350
instrumentál vlastnosti § 502	350
Rozdílnost při výkladech některých instru-	
mentálů § 503	350
G. Vokativ § 504	351

	Strana
IX. Pády předložkové § 505—506	351
pádem předložkovým jest vyjádřen:	
a) předmět § 507	354
b) doplněk § 508	354
c) přísl. určení § 509	355
d) přívlastek § 510	356
Rozdílnost při výkladech pádů předložkových	
§ 511	356
pády předložkové podle jednotlivých před-	
ložek § 512	356
předložky jednotlivé a jejich pády (pořádkem	
abecedním) § 513	357
Protikladný význam některých pádů předlož-	
kových § 514	374
X. Sloveso § 515	375
A. Význam slovesa vůbec § 516	376
1. Význam sloves podle kolikosti děje § 517	376
2. Význam sloves podle dokonavosti děje	
§ 518	377
Roztřídění sloves podle kolikosti a doko-	
navosti děje § 519	378
Pravidla o slovesích podle kolikosti a	
dokonavosti děje § 520	379
3. Význam sloves podle dějového rodu § 521	381
B. Význam slovesných výrazů jednotlivých § 522	382
1. Čas a jeho výrazy slovesné § 523	382
a) praesens § 524	383
b) perfektum a plusquamperf. (a stč. imperf.	
a aor.) § 525	383
c) futurum § 526	384
2. Způsoby děje slovesného a jejich výrazy	
§ 527	384
a) indikativ § 528	384
b) imperativ § 529	385
c) kondicionál § 530	386
3. Rod děje slovesného a jeho výrazy § 531	388
4. Slovesné výrazy jmenné § 532	389
a) infinitiv § 533—535	389
b) supinum § 536	393
c) participia § 537	394